

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 3/2006 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 mars 2006 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd (RP 9/2006 rd) till kulturutskottet för beredning.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- en lagmotion med förslag till ändring av 11 och 14 a § i lagen om studiestöd (LM 22/2003 rd — Leena Rauhala /kd), som remitterades till utskottet den 4 juni 2003,
- en lagmotion med förslag till ändring av 11 § i lagen om studiestöd (LM 59/2003 rd — Minna Sirnö /vänst m.fl.), som remitterades till utskottet den 10 september 2003,
- en lagmotion med förslag till ändring av 14 a § i lagen om studiestöd (LM 112/2003 rd — Janina Andersson /gröna m.fl.), som remitterades till utskottet den 9 juni 2003,
- en lagmotion med förslag till ändring av 14 a § i lagen om studiestöd (LM 131/2003 rd — Unto Valpas /vänst ym.), som remitterades till utskottet den 23 oktober 2003,
- en lagmotion med förslag till ändring av 19 § i lagen om studiestöd (LM 140/2003 rd — Unto Valpas /vänst m.fl.), som remitterades till utskottet den 13 november 2003,
- en lagmotion med förslag till ändring av 14 och 14 a § i lagen om studiestöd (LM 96/2004 rd — Leena Rauhala /kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 7 oktober 2004,

- en lagmotion med förslag till ändring av lagen om studiestöd (LM 113/2004 rd — Ben Zyskiewicz /saml m.fl.), som remitterades till utskottet den 6 oktober 2004,
- en lagmotion med förslag till ändring av 14 a § i lagen om studiestöd (LM 125/2004 rd — Antti Kaikkonen /cent), som remitterades till utskottet den 22 oktober 2004,
- en lagmotion med förslag till ändring av 11 och 19 § i lagen om studiestöd (LM 84/2005 rd — Aila Paloniemi /cent), som remitterades till utskottet den 27 september 2005,
- en lagmotion med förslag till ändring av 11 och 19 § i lagen om studiestöd (LM 108/2005 rd — Toimi Kankaanniemi /kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 6 oktober 2005,
- en lagmotion med förslag till ändring av 11 § i lagen om studiestöd (LM 125/2005 rd — Rosa Meriläinen /gröna m.fl.), som remitterades till utskottet den 6 oktober 2005,
- en lagmotion med förslag till ändring av 11 och 19 § i lagen om studiestöd (LM 152/2005 rd — Jutta Urpilainen /sd), som remitterades till utskottet den 19 december 2005,
- en lagmotion med förslag till ändring av 11 och 48 § i lagen om studiestöd (LM 19/2006 rd — Mikko Kuoppa/vänst m.fl.), som remitterades till utskottet den 29 mars 2006,
- en lagmotion med förslag till ändring av 11 och 17 § i lagen om studiestöd (LM 23/2006 rd — Päivi Räsänen/kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 5 april 2006 samt

— en åtgärdsmotion om nivån på studiestödet (AM 9/2003 rd — Lauri Oinonen /cent m.fl.), som remitterades till utskottet den 13 maj 2003.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Leena Koskinen, undervisningsministeriet

- förmånschef Paula Viljanen, Folkpensionsanstalten
- ordförande Tiina Niemi, Suomen Lukiolaisien Liitto ry
- vice ordförande Hannamiina Tanninen, Suomen Opiskelija-Allianssi-OSKU ry.
- ordförande Kati Kokkonen, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Regeringens proposition

I propositionen föreslås att lagen om studiestöd ändras. De inkomstgränser för föräldrarna som tillämpas vid beviljande av studiestöd och bostadstillägget för dem som studerar vid avgiftsbelagda linjer vid folkhögskolor eller idrottsutbildningscenter och bor i läroanstaltens elevhem skall höjas på basis av de förändringar som skett i kostnadsnivån i enlighet med vad riksdagen förutsatte i statsbudgeten för 2006. Vidare föreslås att författningshänvisningen till utlänningslagen i fråga om tillämpningsområdet för lagen om studiestöd ses över.

Lagen avses träda i kraft den 1 november 2006.

Lagmotionerna

I lagmotionerna LM 22/2003 rd, LM 59/2003 rd, LM 125/2005 rd, LM 19/2006 rd och LM 23/2006 rd föreslås att studiestödet höjs.

I lagmotionerna LM 112/2003 rd, LM 131/2003 rd, LM 96/2004 rd, LM 113/2004 rd och LM 125/2004 rd föreslås att taket för studiestödets bostadstillägg höjs.

I lagmotionerna LM 84/2005 rd, LM 108/2005 rd och LM 152/2005 rd föreslås att de inkomstgränser för föräldrarna som tillämpas på studiestöd höjs.

I lagmotion LM 140/2003 rd föreslås att de inkomstgränser för föräldrarna som tillämpas på studiestöd helt slopas.

Åtgärdsmotion

I åtgärdsmotion AM 9/2003 rd föreslås att studiestödet läggs på samma nivå som minimiutkomstskyddet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utredningsman Eero Kurri klarlade 2003 behovet att utveckla studiestödet för dem som studerar på andra stadiet. Utredningsmannen föreslog som en första åtgärd att de inkomstgränser för föräldrar till personer som studerar på andra stadiet justeras uppåt med 15 procent. Även studentorganisationerna har ansett att justeringen av inkomstgränserna för föräldrarna är en av de

viktigaste åtgärderna när det gäller att förbättra studiestödet. Utskottet finner därför regeringens proposition befogad och tillstyrker den. Propositionen hänger samman med att riksdagen, när den godkände budgeten för innevarande år, reserverade 1 100 000 euro för att förhöja föräldrarnas inkomstgränser med 15 procent räknat från den 1 november 2006. Utgiftsökningen är 5 200 000 euro på årsnivå. Förhöjningen av in-

komstgränserna ökar studiestödet för 11 500 studerande och bostadstillägget för 1 100 studerande. Ungefär 2 000—3 000 nya studerande kommer då att omfattas av stödet. Av dessa får ca 300 även bostadstillägg.

Utskottet har uppmärksammat på att 20 § i lagen om studiestöd föreskriver att studiepenning inte beviljas en studerande som får en genomsnittlig lön på minst 505 euro i månaden för arbetspraktik som utgör en obligatorisk del av studierna eller examen och anses som arbetspraktik på heltid samt uppfyller det allmänna villkor som ställs på framgång i studierna eller för en period med inläring i arbetet (s.k. lön för praktiktid eller inläring i arbetet). Med arbetspraktik eller period för inläring i arbetet avses i detta sammanhang en period eller månad under vilken en studerande får tillgodoräkna sig de studieprestationer eller studiepoäng som normalt krävs per månad. De studerande anser att detta förfarande är oändamålsenligt. Det är också administrativt komplicerat. Utskottet anser att undervisningsministeriet absolut bör utreda om bestämmelserna i 20 § i lagen om studiestöd är ändamålsenliga och rättvisa till den del det gäller arbetspraktik.

Enligt utskottets mening är det likaså skäl att utreda hur studiestödet för studier i andra stadiet fungerar för studerande som på grund av något exceptionellt i livssituationen eller av någon annan anledning lämnas utanför någon del av studiestödet. Sådana situationer kan uppkomma exempelvis när en studerandes föräldrar har beviljats skuldsanering eller om föräldrarnas sammanlagda inkomstgräns till följd av antalet barn i familjen är alltför snäv med tanke på familjens försörjning. Utskottet föreslår ett uttalande om

studiestödssystemet för studerande i andra stadiet (*utskottets förslag till uttalande*).

Motionerna

Utskottet har godkänt ändringarna i lagen om studiestöd utifrån regeringens proposition. Utskottet föreslår därför att lagmotionerna och åtgärdsmotionen förkastas.

Förslag till beslut

Med stöd av det som anförs ovan föreslår kulturutskottet

att lagförslaget godkänns utan ändringar,

att lagmotionerna LM 22/2003 rd, LM 59/2003 rd, LM 112/2003 rd, LM 131/2003 rd, LM 140/2003 rd, LM 96/2004 rd, LM 113/2004 rd, LM 125/2004 rd, LM 84/2005 rd, LM 108/2005 rd, LM 125/2005 rd, LM 152/2005 rd, LM 19/2006 rd och LM 23/2006 rd förkastas,

att åtgärdsmotion AM 9/2003 rd förkastas och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att det skyndsamt utreds hur väl studiestödssystemet för studerande på andra stadiet fungerar och om de studerande behandlas jämligt samt vidtar behövliga åtgärder.

KuUB 3/2006 rd — RP 9/2006 rd

Helsingfors den 6 april 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kaarina Dromberg /saml
vordf. Sade Tahvanainen /sd
medl. Esko Ahonen /cent
Hanna-Leena Hemming /saml
Sinikka Hurskainen /sd
Tuomo Hänninen /cent
Tatja Karvonen /cent
Rauno Kettunen /cent
Minna Lintonen /sd

Pehr Löf /sv (delvis)
Kirsi Ojansuu /gröna
Seppo Särkiniemi /cent
Ilkka Taipale /sd
Marja Tiura /saml
Jutta Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /saml
Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.

RESERVATION

Motivering

Förslaget till ändring av lagen om studiestöd i utskottets betänkande innebär en höjning av de till studiepenningen anslutna inkomstgränserna för förhöjd studiepenning vilket skulle leda till ett bättre studiestöd för ungefär 33 000 studerande från familjer med låga inkomster. Betänkandet innebär också en höjning av studiestödet för studerande som inte bor hemma från nuvarande 58,87 euro till 88,87 euro i månaden. Ändringarna kommer att underlätta studerandenas studie-sociala ställning och är därför värda allt understöd.

Den ändring av lagen om studiestöd som utskottet föreslår i sitt betänkande leder också i praktiken till att beroendeförhållandet mellan full studiepenning och fullt bostadstillägg för studerande i andra stadiet och dessa studerandes föräldrars förvärvs- och kapitalinkomster luckras upp. Genom lagändringen höjs inkomstgränsen med 15 %. Enligt den nya lagen kan en studerande få full studiepenning och fullt bostadstillägg om föräldrarnas årsinkomster uppgår till högst 31 400 euro per år jämfört med nuvarande 27 300 euro. Lagändringen innebär att de studerandes ställning blir något bättre.

I detta sammanhang är det ändå skäl att påpeka att föräldrarnas inkomster enligt gällande 19 § i lagen om studiestöd inte beaktas vid beviljande av studiestöd för högskolestudier. När studiepenning beviljas beaktas föräldrarnas inkomster endast i fråga om andra studerande än högskolestuderande förutsatt att den studerande är under 20 år, eller, när det gäller bostadstillägg, under 18 år. Till denna del ger det nuvarande systemet studerande på andra stadiet en sämre utgångspunkt och knyter deras rätt till studiestöd till föräldrarnas inkomster utan att det har framförts motiveringar eller vägande skäl för en sådan särbehandling. Företrädarna för Suomen Lukiolaisten Liitto och Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto påpekade vid utfrågningen att studiestödssystemet borde förenklas

för andra än högskolestuderande uttryckligen i fråga om föräldrarnas inkomster.

Genom studiestödsreformen 1994 bands möjligheterna för studerande på andra stadiet att få studiestöd till föräldrarnas inkomster. Ett mycket viktigt skäl till förändringar i sociala förmåner vid den punkten var skötseln av statsfinanserna under den ekonomiska regressionen. Beslutet att delvis binda studiestödet till föräldrarnas inkomster var en sparåtgärd. Just nu befinner sig statsfinanserna i ett sådant läge att de gamla motiv som anfördes när lagen stiftades 1994 inte längre håller. Studiestödsbeloppet för studerande under 20 år på andra stadiet är fortfarande beroende av föräldrarnas inkomster även om den studerande redan bor självständigt och föräldrarnas inkomster ligger på ett ungefärligt finländskt genomsnitt. Föräldrarnas inkomster ger inte heller en realistisk bild av deras möjlighet att finansiera barnets studier på främmande ort. Det är över huvudtaget inte skäligen att förutsetta att föräldrar skall förpliktas att bestrida kostnaderna för sitt myndiga barns studier när man beaktar att föräldrarnas lagstadgade underhållsskyldighet upphör när barnet fyller 18 år.

Föräldrarnas inkomstgränser vid beviljande av studiestöd har varit oförändrade sedan studiestödsreformen. Man har inte ens gjort några inflationsjusteringar. I verkligheten har detta inneburit att behovsprövningen blivit strängare vilket har resulterat i att den genomsnittliga studiepenningen för studerande under 20 år har blivit mindre och att antalet stödtagare har minskat från år till år. Enligt den gällande lagen skärs studiepenningen ner när bägge föräldrarnas sammanlagda inkomst överstiger 27 300 euro. Den studerande får ingen studiepenning alls om båda föräldrarna förtjänar ca 1 700 euro per månad. Avslaget på stödansökningar sker på en inkomstnivå som klart underskrider den genomsnittliga disponibla inkomsten i löntagarhushåll (2003: netto 36 825 euro). Den lagändring som

nu föreslås höjer inte inkomstgränsen ens till denna nivå.

Inte heller alla föräldrar med goda inkomster stöder sina barns studier. Det nuvarande systemet skapar situationer som kan leda till konflikter inom familjen. I många familjer utgår man från att en myndig ung person själv ansvarar för sin ekonomi. För många ungdomar innebär detta svårigheter att klara av studielivet. Vid studier på andra stadiet kan exempelvis studiematerials-kostnaderna vara större än i högskolorna.

När de stora åldersklasserna blir pensionerade under de närmaste åren kommer vi att ha brist på arbetskraft. Särskilt stor kommer efterfrågan på personer med yrkesutbildning att vara. En studiestödslag som behandlar de studerande på ett ojämnt sätt ökar säkert inte unga människors lust att skaffa sig yrkesutbildning.

Det orättvisa systemet som bygger på behovsprövning utifrån föräldrarnas inkomster måste slopas också när det gäller studerande på andra stadiet under 20 år som bor självständigt. Detta skulle underlätta studerandenas utkomstbekymmer. Enligt uppskattningar som Fpa har gjort skulle slopandet av behovsprövningen för alla över 18-åriga studerande som bor självständigt innebära en utgift på ca 20 miljoner euro. Lagmotionen förenhetligar studiestödssystemet och innebär en jämlik behandling av studerandena oberoende av studienivå. Bestämmelsen i 6 § 2 mom. i grundlagen är entydig: "Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av nå-

gon annan orsak som gäller hans eller hennes person".

Jag föreslog därför att 19 § 1 mom. får följande lydelse: "Föräldrarnas inkomster beaktas inte när studiestöd enligt denna lag beviljas.". Dessutom föreslog jag att 19 § 2 och 3 mom. upphävs.

Med tanke på ett jämnt bemötande av de studerande är det viktigt att ändra 19 § i lagen om studiestöd på detta sätt eftersom nivån på studiestödet för studier på andra stadiet är klart lägre än nivån enligt studiestödssystemet för högskolestuderande.

Eftersom mitt förslag till utformning av paragrafen inte understöddes föreslog jag följande uttalande i betänkandet: "Utskottet anser att studiestödets relation till föräldrarnas inkomster när det gäller andra än högskolestuderande är problematisk med tanke på ett jämnt bemötande av de studerande. Utskottet förutsätter därför att regeringen bereder en lagändring som avhjälper detta missförhållande." (*Reservationens förslag till uttalande*)

Förslag

Med stöd av det som anförs ovan föreslår jag

*att det lagförslag som ingår i utskottets betänkande godkänns enligt betänkandet men ingressen och 19 § med ändringar (**Reservationens ändringsförslag**) och*

*att ett uttalande godkänns enligt reservationen (**Reservationens förslag till uttalande**).*

Reservationens ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 januari 1994 om studiestöd (65/1994) 1 § 3 mom., 11 § 3 och 4 mom., 14 a § 2 mom. samt 19 § (*utesl.*),
sådana de lyder, 1 § 3 mom. samt 11 § 3 och 4 mom. i lag 345/2004, 14 a § 2 mom. i lag 408/2005 och 19 § 3 mom. i lag 734/2001, som följer:

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

Vid beviljande av studiestöd enligt denna lag
beaktas inte föräldrarnas inkomster.

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen ser det som ett problem att att andra studrandes än högskolestuderandes studiestöd i den gällande studiestödslagen är bunden till föräldrarnas inkomster på ett sätt som leder till ett ojämlikt bemörande av de studerande och förutsätter att regeringen bereder en lagändring som eliminerar problemet.

Helsingfors den 6 april 2006

Unto Valpas /vänst